

Slavilni in lažnivi spomenik velikemu zločincu Mirku Bračiču sredi Kočevja.

Bračičev spomenik laži v Kočevju

IVO ŽAJDELA

Sredi Kočevja, na glavnem mestnem trgu, še vedno stoji spomenik narodnemu heroju Mirku Bračiču, ki so ga tam ob napadu na Kočevje ustrelili soborci, ker je bil grobijan in morilec. 27 let demokracije pri tem nič ne pomaga, laž je za nekatere še naprej resnica.

Tik pred kapitulacijo Italije je komunistično-partizansko vodstvo za poseben namen 16. julija 1943 oblikovalo veliko enoto, po »jugoslovansko« so jo poimenovali 14. divizija, ki so jo sestavili iz štirih brigad, Tomšičeve, Šercerjeve, Gradnikove in Prešernove. Ta največja partizanska enota, ki jo je jeseni 1943 vodil Mirko Bračič, je na Dolenjskem počela nepopisne zločine. V partizanski literaturi so »seveda« slabo opisani. Še največ je o njih napisal Franci Strle v tretji knjigi o Tomšičevi brigadi, ki je izšla tik pred demokratizacijo leta 1989.

Uničevanje Žužemberka

Poseben namen, zaradi katerega so sestavili to veliko vojaško silo z več kot tisoč borci, je bil (najprej) Žužemberk, ki je bil že več kot eno leto trn v peti komunistov. Kraj in postojanka protirevolucije v njem je stal na območju, kjer so si komunisti zamišljali, da mora biti samo njihovo. Že konec leta 1942 so jo napadli, a neuspešno. 25. julija 1943 so zato z veliko silo navalili na Žužemberk. Rezultat je bil le silno uničevanje ljudi in kraja (kar so potem še bolj uničujoče naredili maja 1944 in proti koncu vojne s pomočjo t. i. zavezniških letalskih raketiranj).

Po kapitulaciji Italije oziroma razorožitvi italijanske vojske je imela 14. divizija poleg množice orožja in streliva še 45 tovarnjakov, tri oklepne avtomobile, en oklepnik s topom in celo tri tanke. S takšno silo so uničili slabo oboroženo protirevolucijo na Turjaku in v Grčaricah, potem pa še na Blokah, Begunjah, v Cerknici in Pudobu.

Bračič in Semič - Daki

14. oktobra je 14. divizija porušila železniški Štampetov most, to je bila največja diverzija na železniško infrastrukturo. Nemci so takoj »odgovorili« z lovom na veliko

partizansko enoto (publicistika to imenuje »ofenziva«). Lov je trajal od 21. oktobra do 10. novembra. Partizani so se umaknili globoko v gozdove pod Snežnikom.

Grobijan Bračič se je potem znesel nad Stankom Semičem - Dakijem, ki, kot je zapisal Franci Strle (*Tomšičeva brigada 1943*, str. 520) »ni nikoli prej slišal toliko bridkih na račun svojega poveljevanja, kakor tiste dni, toda odgovornost za izgube Tomšičeve brigade bi moral prevzeti nase tudi divizijski štab na čelu z Mirkom Bračičem, ki je brigadnemu štabu naročil, naj z bataljoni manevrira po snežniških in javorniških gozdovih. Daki je pač manevriral, kakor je vedel in znal in dokler se je dalo. Saj se Šerčerjevi brigadi ni godilo dosti bolje, pa čeprav je hodil z njo sam Bračič.«

Semič - Daki seveda ni bil kdorsibodi. Bil je enak grobijan kot Bračič, ki je verjetno s temi očitki nekje v Loški dolini samemu sebi podpisal smrtno obsodbo – živl je le še dva tedna.

Izgoni družin

Ko pritiska Nemcev ni bilo več, se je ropanje in nasilje nad civilisti nadaljevalo, vse pod neposrednim nadzorom poveljnikov Franca Rozmana - Staneta (vodja glavnega štaba) in Mirka Bračiča (komandant 14. divizije). Bračič je v Loški dolini napisal letak, v katerem je partizane razglasil za »edino zakonito oblast za slehernega Slovenca«. Protirevolucijo (domobrance) je razglasil za »narodne izdajalce«. Ta »oblast« (partizani) bodo uničili »vsakega domobrancia«.

In še: »Kogar ne bo zadela krogla danes, tega bo zadela jutri, ko bo moral okupator zapustiti naša sveta slovenska tla.« »Domobrancem in njihovim družinam bo zaseženo imetje.« »V težjih primerih bodo družine izdajalcev izgnane z osvobojenega slovenskega ozemlja.«

Voditelja partizanske paravojske Mirko Bračič in Franc Rozman - Stane.

Torej, komunistična paravojska, ki je s svojim nasiljem povzročila (samo)obrambo pred tem nasiljem, je zdaj (in že leto in pol pred tem) vso »krivdo« naprtla na tiste, ki so se nemočni zatekli po pomoč k edini sili, in to so bili takrat okupatorji.

Bračičev letak iz novembra 1943 je bil verjetno bolj namenjen repenčenju pred paravojsko, ki jo je vodil, in njeni indoktrinaciji o partizanih kot pozitivnih in o domobrancih kot negativnih (»narodnih izdajalci«). Šlo pa je tudi za ropanje imetja. Hitro po nastanku letaka so v Loški dolini z njihovih domov nasilno »izselili« kar 24 družin, potem ko so jih lažno razglasili za »zagrizene belogardistične družine«. Šlo je za manifestacijo nasilja (paraoblasti), zastraševanja in podlage za ropanje. Vse domove izgnanih so nato »seveda« povsem izropali.

Morija v Grahovem

23. novembra je ta velika sila 14. divizije obkolila domobrantsko postojanko v Grahovem pri Cerknici in jo uničila. Ponoči so z vso silo vojaštva, okoli tisoč mož, in s težkim orožjem navalili na domobrance, zabarikadirane v eni hiši. Branilcev je bilo le 78. Napadala je Tomšičeva brigada. Branilci niso imeli nobene možnosti. Partizani so ubili in zmetali v ogenj 34 branilcev, med njimi tudi enega največjih slovenskih pesnikov Franceta Balantiča.

Zgodovinar Stane Okoliš je ob odkritju spomenika branilcem v Grahovem leta 2014 zapisal: »Ko je bil boj že končan, so partizani h goreči hiši iz štaba in zgornjem delu vasi privedli domobrance, ki so se jim prej predali. Slečene, v spodnjem perilu, in pretepe ne so enega za drugim streljali ter napol mrtve metali v ogenj. Večina je bila še živa, saj jih niso streljali do smrti. Vpili so ter prosili pomoč. Enega od njih so pred smrtjo prisilili, da je držal žico pod elek-

Grobijana in morilca Bračiča je ustrelil Franc Bobnar - Gedžo.

trično napetostjo. Z rožnim vencem v roki je ves tresoč s prosečim pogledom klical svoje starše, preden je svoje mlado življenje pustil v plamenih goreče hiše. Drugemu je prav nasprotno pred gotovo strašno smrtjo uspelo srečno pobegniti, tistim pod veliko živinsko vago pa je bilo dano, da so slišali hropenje, stokanje in umiranje sotrpinov. Nihče od njih ni mogel dati nikoli več ničesar na partizanske obljube.

Nekaj partizanov je po končanem boju po hišah iskalo tudi vaščane, ki so jih imeli zapisane na posebnem seznamu. Prisilili so domačine, da so jih spremljali in jim kazali pot od vrat do vrat. Vse tiste, ki so jih prijeli, so privedli na sredino vasi. Nekateri so si v zadnjem trenutku izprosili življenje. Za tri starejše može, dva sta bila stara več kot sedemdeset let, eden pa čez štirideset, ni bilo usmiljenja. Pobili so jih pred Bovščevo hišo, nasproti goreče domobrantske postojanke, in jih na dolgi lestvi, kakor hlebce v peč, položili na ogenj.

Ko je Tomšičeva brigada pod poveljstvom komandanta Staneta Semič - Dakija končala krvavi posel, so njegovi partizani iz goreče postojanke pobrali vse, kar ni pogorelo. Popolnoma so izropali Baragovo trgovino in dve domačiji v vasi. Veliko hrane so zaplenili tudi po okolici. Rekvirirali so pri tistih, ki niso bili naklonjeni partizanom. Odšli so proti Blokam in za seboj pustili veliko pogorišče, ki so ga do mraka nadzorovale partizanske patrolje in zasede.«

Velike Lašče

Opustošenje in morijo so nadaljevali 2. in 3. decembra 1943, ko so obkolili in napadli domobrantsko postojanko v Velikih Laščah. Ta je bila ustanovljena le nekaj dni pred tem, in je štela okrog 170 mož. V noči na 3. december so jih napadle enote 14. divizije. Ko so branilci spoznali, da ne bodo vzdržali, so se odločili za umik. 80 se jih je prebilo proti Ljubljani. Nekateri so se skrili po hišah, a partizani so skoraj vse našli in postrelili. Ubili so tudi več ranjenih domobrancev. Ranjenega Poldeta Vesela z Male Slevice naj bi ubili s puškinim kopitom kar v ambulanti. Ubili so okrog 60 domobrancev – 27 jih je bilo z Roba, precej iz Velikih Lašč, pa tudi od drugod. Umorili so tudi župana Ivana Paterosta; njegovega groba niso nikoli odkrili.

Pred umikom iz Velikih Lašč sta Tomšičeva in Šerčerjeva brigada požgali železniško postajo, skladišče na Silosih, sokolski dom (prosvetni dom), obe šoli, sodnijo, Vatikano ter Notarjevo, Zalokarjevo in Dolšino vilo. Po uničenju Velikih Lašč je sledilo plenjenje. Proti Robu so odpeljali štiri vozove naropanega blaga (Strle, str. 572–573).

Za morijo še požiganje

Naslednje dni so enote 14. divizije uničevale infrastrukturo, ki so jo ljudje z velikimi prizadevanji gradili desetletja in sto-

letja pred tem. Bataljoni Šercerjeve so se pomaknili v Dvorsko vas in k Svetemu Gregorju, kjer so čete požgale Krekov prosvetni dom in župnišče. Enako je naredila Tomšičeva brigada na Robu. Požgala je župnišče, prosvetni dom in osnovno šolo pri cerkvi sv. Marije, same močne stavbe. Cankarjeva brigada je najprej ponoči požgala železniško postajo Šmarje - Sap, 4. decembra zvečer pa še sokolski dom, gasilski dom, železniško postajo in trdno grajeni Rusov valjni mlin v Grosupljem.

Glavni štab, ki ga je vodil prekaljeni borec iz španske državljanske vojne, in kot danes dobro vemo, patentirani zločinec Franc Rozman - Stane, je po uničenju Velikih Lašč čestital vodstvom enot 14. divizije za velike »uspehe«, ki so bili v resnici ena sama morija, uničevanje in ropanje. Franci Strle je to takole opisal (str. 573): »Od velike zmage v Velikih Laščah ni minilo niti 24 ur, ko je Glavni štab NOV in PO Slovenije izdal posebno dnevno povelje, s katerim je 4. decembra izrekel priznanje in pohvalo za veliki uspeh vsem borcem, komandirjem, komandantom in političnim komisarjem 14. divizije. Ta pohvala je dobro dela zlasti borcem 2. bataljona Tomšičeve, ki so bili ponosni na svojo bojevitost.«

S prestreljeno lobanjo

Že čez slab teden, med 9. in 12. decembrom 1943, je neučakani Franc Rozman - Stane vodil napad na domobrantsko postojanko v Kočevju. Tudi tam se mu je obetalo lahko delo, saj je bilo moštvo povsem neizurjeno za bojevanje, kraj pa je bil še neprijetno bolj oddaljen od morebitne pomoči kot pred tem Velike Lašče. Naj tu omenim le nekaj zločinov Mirka Bračiča in njegove 14. divizije.

Franci Strle je v knjigi *Tomšičeva brigada 1943* nekatere opisal (str. 583–584). »Pri napadu na Kočevje je Tomšičeva brigada zamudila kar dve uri. Zamudo je zakrivil novinec Knaus iz okolice Kočevja, ker se je javil, da pozna pot proti Željnam zato, da mu ne bi bilo treba več nositi min za težki minomet. Ta špekulacija se mu je prav kmalu bridko maščevala. Že na prvem križišču onstran Male Gore se je izkazalo, da poti ne pozna dobro.

Začel je tekati od enega cestnega odcepa k drugemu in nazaj, končno pa je brigadno kolono usmeril na cesto proti Grintovcu, ki jo je 3. bataljon večkrat temeljito zasekal in prekopal. Kmalu je nastal zastoj, kajti z obema havbicama in drugimi topovi se oviram ni dalo ogniti. Delovne skupine so jih začele odstranjevati. Ko so veliko zaseko že spravili s poti in dva globoka prekopa zasuli, sta na začetek kolone prišla Stanko Semič - Daki In Jože Lepin - Ris. Po karti specialki sta ugotovila, da jih vodnik ne pelje prav. Padlo je nekaj ostrih besed, med njimi tudi vzdevek saboter, potem je

počilo. Lahkomiselni Knaus je obležal kraj ceste s prestreljeno lobanjo ...« Pravljici o »saboterstvu« je verjel tudi Strle.

Umor na Jasnici

Bilo je na Jasnici med Ribnico in Kočevjem 12. decembra v enoti, ki naj bi zadržala prihajajočo pomoč branilcem v Kočevju. Strle, *Tomšičeva brigada*, str. 607: »Partizani iz topovskega oddelka so se razbežali in prepustili topič sovražnikom. Med temi je bil tudi vodnik Franc Lunka iz Žerovnice. Bil je čisto matast, ko mu je načelnik brigadnega štaba Ivan Kovačič - Efenka grozeče ukazal: 'Nazaj!' Pa se ni zganil. Tedaj je neustrašni poveljnik potegnil topniški luger in sprožil v preplašenega človeka, kar je pozneje mnogokrat označil za hudo neumnost.« Ivan Kovačič - Efenka je bil načelnik štaba Tomšičeve brigade. Na Jasnici je v slepem besu ustrelil nemočnega in povsem nedolžnega partizana, ki mu je poveljeval. Še eden od mnogih zločinov, ki govorijo, koliko je bilo za komunista vredno življenje »navadnega« partizana.

Ubili so ga sami

Smrt komandanta 14. divizije Mirka Bračiča v Kočevju je Franci Strle omenil le mimogrede. Namenil mu je manj besed kot večini »navadnim« borcem, le (str. 584) da je pri hotelu Trst »padel komandant 14. divizije Mirko Bračič«. V opombi pa je dodal: »Kaže, da Mirka Bračiča ni zadel sovražnikova krogla. Takratni komandant 13. SNOB Loške Franc Bobnar - Gedžo je tik pred svojo smrtjo (samomorom) v Novem Sadu povedal Petru Stantetu - Skali, da je on streljal na Bračiča. Gedžo je hotel s tem tveganim dejanjem narediti konec Bračičevemu krutemu odnosu do navadnih borcev, zlasti pa do starih partizanov, ki so bili obsojeni na smrt in ustreljeni za vsakršno malenkost, še pogosteje pa zaradi ugovora ali osebne zamere.«

Posledice partizanskega napada na Kočevje so bile strahotne. Kraj so partizani, ki sta jih vodila Franc Rozman - Stane in Mirko Bračič, povsem razdejali. Škoda je bila nepopisna. Enako je bilo pri ljudeh. Branilci so imeli v Kočevju 42 ubitih, 31 domobranci in enajst Nemci (Nemci še na Jasnici, ko so prodirali na pomoč, verjetno 16). Tudi partizani so doživeli pravi pokol, saj jih je bilo ubitih sto, od tega iz Tomšičeve brigade 37, Loške 55, Šercerjeve šest, en topničar in eden iz štaba 14. divizije. Ranjencev so imeli več kot 150. Ubitih je bilo tudi sedem civilistov.

Uničenje mogočnega dvorca

Na osrednjem trgu v Kočevju, na mestu, kjer je bil kočevski grad, stoji spomenik na kraju, kjer je bil 10. decembra 1943 ubit komandant 14. divizije Mirko Bračič. Ubit je bil ob napadu na postojanko branilcev v

Goreči Auerspergov dvorec v Kočevju 12. decembra 1943.

gradu, večinoma domobrancev, ki so pred tem komaj prišli tja in so bili za tako silovito bojevanje slabo izurjeni. Grad oziroma natančneje dvorec so pozidali leta 1650. Njihovi lastniki so bili mogočna rodbina Auerspergov. Pod kočevsko vejo te rodbine je Kočevje leta 1791 postalo vojvodina. Dvorec je bil velikanska stavba, ki je bila z napadom Bračičeve 14. divizije v trenutku povsem uničena.

»Med drugo vojno je bil grad bombardiran in popolnoma uničen,« še danes bomo popolno sprenevedanje na spletni strani *Wikipedije*, na kateri kar mrgoli takih nesmislov in neresnic.

Kočevski »spomenik«

Z napadom Rozmanove in Bračičeve paravojske je bil dvorec povsem uničen. Na njegovem mestu je zdaj osrednji kočevski trg, na njem pa dva komunistična spomenika, eden zelo velik, postavljen leta 1953, in drugi, manjši. Ta manjši, ki so ga postavili že leta 1952, ima še 27 let po demokratizaciji Slovenije napis, ki je čista laž in je zato v posmeh vsem Kočevcem. Na njem namreč piše: »Tu je 10. decembra 1943 juril na čelu svojih borcev in dal življenje za našo svobodo Mirko Bračič, komandant XIV. Divizije.« Pač značilna komunistična propagandna spaka, ki slavi nekaj, česar ni bilo. Bračiča, ki ga je Kardeljev komunistični režim leta 1951 razglasil za »narodnega heroja«, so njegovi sorbci že takoj na začetku napada na Kočevje ustrelili kot navadno podgano. Očitno so Stane Semič - Daki, Stane Bobnar - Gedžo in drugi komaj čakali na to lepo priložnost, ki je seveda niso izpustili iz rok.

Po grobijanu in morilcu sta Rozman in Kidrič nato preimenovala Loško brigado v Bračičevo, ki je bila sestavni del 14. divizije. Naj se ve, kaj da so komunisti. ■